

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Harju Maakohus
Otsuse tegemise aeg ja koht	30. märts 2011. a Tallinn, Liivalaia kohtumaja
Väärteoasja number	4-10-860
Kohtunik	Marie Tammsaar
Sekretär	Helle Koppel
Väärteoasi	Arne Randmaa kaebus Finantsinspeksiooni 05.07.2010.a otsusele väärteoasjas 4.5-3-13/261 Arne Randmaa karistamine väärtpaberituruse seaduse § 237 ⁴³ lg 1 alusel rahatrahviga 270 trahviühikut (16 200) krooni
Kaebuse esitaja	Arne Randmaa (isikukood 37312170367, elukoht Villkäpa 4-4, Tallinn; Eesti Vabariigi kodanik; töökoht puudub) Kaitsjad advokaadid Carri Ginter, Reimo Hammerberg, Veiko Puolakainen; Advokaadibüroo Sorainen AS)
Kohtuväline menetleja	Finantsinspeksioon (Sakala 4, Tallinn)
Asja arutamise aeg, koht	25.11.2010.a, 11.01. ja 26.01.2011.a Tallinn Liivalaia kohtumaja
Istungitel osalenud isikud	Kaebuse esitaja Arne Randmaa, kaitsjad advokaadid Reimo Hammerberg, Veiko Puolakainen Kohtuvälise menetleja esindajad Janar Stamm, Kristjan-Erik Suurväli, Romet Tepper

RESOLUTSIOON

Juhindudes VTMS § 23, § 29 lg 1 p 1, § 132 p 3; § 133-135, § 155-156 kohus **otsustas:**

1. Rahuldada Arne Randmaa kaebus Finantsinspeksiooni 05.07.2010.a otsusele väärteoasjas 4.5-3-13/261.
2. Tühistada Finantsinspeksiooni 05.07.2010.a otsus väärteoasjas 4.5-3-13/261 ja lõpetada väärteoasjas menetlus Arne Randmaa suhtes VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel.
3. Välja mõista Arne Randmaa kasuks õigusabi eest makstud tasu hüvitamiseks 6000 (kuus tuhat) eurot riigi eelarve vahenditest.

Edasikaebamise kord

Kaebuse esitaja advokaadist kaitsjal, kohtuvälisel menetlejal või tema advokaadist esindajal on õigus esitada kassatsioonikaebus Riigikohtule Harju Maakohtu kaudu 30 päeva jooksul alates päevast, mil kohtuotsus on pooltele tutvumiseks kättesaadav.

Kassatsioonikaebuse esitamise soovist tuleb Harju Maakohtule kirjalikult teatada 7 päeva jooksul alates kohtuotsuse kuulutamisest.

Asjaolud, menetluse käik

Väärteoprotokoll

03.06.2010.a koostatud väärteoprotokoll kohaselt väärteoasjas 4.5-3.13/261 on Arne Randmaa pannud 02.11.2009.a – 28.12.2009. a Eesti Vabariigis toime turumanipulatsiooni, mille käigus tegi finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele viivaid tehinguid ja tõenäoliselt eksitusse viivaid tehinguid, mille osas puudusid tal õigustatud põhjendused ning mis ei vastanud turu tunnustatud tavale, milline tegevus vastab VPTS § 188¹⁵ lg 1 punktides 1 ja 2 sätestatule, millega ta rikkus VPTS § 188¹⁵ lõikes 2 sätestatud turumanipulatsiooni sooritamise keeldu ning pani toime VPTS § 237⁴³ lõike 1 järgi kvalifitseeritava väärteo.

Arne Randmaa tegi 2009.a novembri- ja detsembrikuus NASDAQ OMX Tallinna AS-i poolt korraldataval reguleeritud turul kauplemiseks võetud EEG aktsiatega tehinguid, millest 21 juhul ilmnevad turumanipulatsiooni tunnused. Menetlusalune isik tegi turumanipulatsiooni tunnustele vastavaid tehinguid nii enda kui ka äriühingu OÜ Pinplotter nimel ja arvel - (kõik turumanipulatsiooni tunnustele vastavate tehingute tehingukorraldused esitatud samalt IP-aadressilt ja menetlusalune isik oli OÜ Pinplotter esindajaks. Menetlusalune isik kasutas tehingute tehingukorralduste börsisüsteemi sisestamiseks AS LHV Pank automaatset tehinguedastussüsteemi „LHV Trader“, mis võimaldab internetipanga või muu veebilahenduse kaudu sisestatud kliendi tehingukorraldusi edastada automaatselt börsisüsteemi ilma maakleri poolse sekkumiseta.

02.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a 1500 EEG aktsia osas on tehtud EEG aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud, mille puhul puudusid A. Randmaa'l õigustatud põhjendused oma tehtud tehingutele ning mis ei vastanud turu tunnustatud tavale.

13.11.2009.a ja 28.12.2009.a 3000 EEG aktsia osas on tehtud EEG aktsia hinda kunstlikule tasemele viivad ja samuti EEG aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud, mille puhul puudusid menetlusalusel isikul õigustatud põhjendused oma tehtud tehingutele ning mis ei vastanud turu tunnustatud tavale.

1. 02.11.2009.a kell 11:35 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 1396 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,14 eurot ja kell 11:36 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 1396 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,14 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:36;
2. 09.11.2009.a kell 13:42 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 1200 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,04 eurot ja kell 13:43 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 1100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,04 eurot, mille sobitumisel tehti tehing tehti kell 13:43. Koheselt nende tehingukorralduste sobitumise ja tehingu toimumise järel tühistas A. Randmaa kell 13:44 müügikorralduse sobitumata osas, s.o 100 EEG aktsia müügikorralduse;
3. 09.11.2009.a kell 15:09 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 700 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,04 eurot ja kell 15:11 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 720 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,05 eurot, mille sobitumisel tehti

tehing kell 15:11, OÜ Pinplotter ostis 700 EEG aktsiat hinnaga 1,04 EUR ning 20 aktsiat hinnaga 1,05 EUR;

4. 10.11.2009.a kell 10:43 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 1000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,06 eurot ja kell 10:43 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 1100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,06 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 10:43;
5. 10.11.2009.a kell 11:11 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 2050 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,06 eurot ja kell 11:11 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 2100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:11, OÜ Pinplotter ostis A. Randmaalt 2050 EEG aktsiat hinnaga 1,06 EUR ning kolmandalt isikult 50 aktsiat hinnaga 1,07 EUR;
6. 13.11.2009.a kell 11:00 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 1000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,07 eurot ja kell 11:06 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 1000 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:06, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,03 eurolt 1,07 euroni (3,88%) ja kell 14:13 langes EEG aktsia hind 1,03 euroni (sulgemishind);
7. 23.12.2009.a kell 14:56 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 4722 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,95 eurot ja kell 14:56 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 4000 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,95 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 14:56;
8. 28.12.2009.a kell 11:52 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 3000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,98 eurot ja kell 11:52 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 3000 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:52, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,95 eurolt 0,98 euroni (3,26%) ja langes kell 15:49 0,94 euroni (sulgemishind);
9. 28.12.2009.a kell 11:58 OÜ Pinplotter poolt sisestatud tehingukorraldus 1500 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,98 eurot ja kell 11:59 A. Randmaa poolt sisestatud tehingukorraldus 1500 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:59.

A. Randmaa ja OÜ Pinplotter vahel 13.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a tehtud tehingute esemeks olnud EEG aktsiate kogused moodustasid NASDAQ OMX Tallinna börsil märkimisväärse osa vastavate päevade EEG aktsiate kauplemissumast:

- 13.11.2009.a kaubeldud kokku 1055 EEG aktsiast moodustas 1000 EEG aktsiat 94,79%. Tehinguga tõusis EEG aktsia hind 1,03 eurolt 1,07 euroni (3,88%). Selliselt saavutatud kunstlik tase ei vastanud aktsia tegelikule turuväärtusele, mistõttu oli EEG aktsia kauplemisspäeva sulgemishinnaks 1,03 eurot;
- 23.12.2009.a kaubeldud kokku 7264 EEG aktsiast moodustas 4000 EEG aktsiat 55,07%;
- 28.12.2009.a kaubeldud kokku 5429 EEG aktsiast moodustas millest 4500 EEG aktsiat moodustas 82,89%. Tehinguga tõusis EEG aktsia hind 0,95 eurolt 0,98 euroni (3,88%). Selliselt saavutatud kunstlik tase ei vastanud aktsia tegelikule turuväärtusele, mistõttu oli EEG aktsia kauplemisspäeva sulgemishinnaks 0,94 eurot.

Kõik tehingud on tehtud menetlusaluse isiku poolt koostöös tema poolt juhitud OÜga Pinplotter, tehingute puhul on tegemist teadliku tehingukorralduste automaatse sobitamise, s.o tegevusega, kus erinevad, kuid koostöös tegutsevad isikud sisestavad ostu- ja müügi korral tehingukorraldusi samal või peaaegu samal ajal, sama hinnaga ja samas koguses, välja arvatud tehingud, mis toimuvad kooskõlas vastava kauplemissüsteemi reeglitega, samuti ristuv kauplemine. Koostööd tõendavad nii A. Randmaa kui ka OÜ Pinplotter poolt esitatud tehingukorralduste identsed IP-aadressid, samuti tehingukorralduste oluliste tingimuste kattumine, s.t peaaegu identsed tehingukorralduste esitamise ajad, hinnalimiidid ning kogused. Iseseisvalt ning eraldi tegutsevate isikute puhul pole selline tingimuste korduv kokkulangemine

võimalik. Sõltuvalt sellest, kas menetlusalune isik oli konkreetse tehingu tegemisel müügi- või ostukorralduse esitajaks, toimus koostöö tulemusena ka EEG aktsiatega seotud tururiski üleminek menetlusaluselt isikult OÜ-le Pinplotter või OÜ-lt Pinplotter menetlus alusele isikule. A. Randmaa ja OÜ Pinplotter koostööd tõendab ka see, et OÜ Pinplotter võõrandas perioodil 02.11.2009.a – 28.12.2009.a enamuse talle kuulunud EEG aktsiatest A. Randmaa'le – 05.11.2009.a kuulus OÜ-le Pinplotter 50000 EEG aktsiat ning A. Randmaa'le 15396 EEG aktsiat ja 31.12.2009.a kuulus OÜ-le Pinplotter 0 EEG aktsiat ning A. Randmaa'le 56518 EEG aktsiat. Võttes arvesse nimetatud perioodil OÜ Pinplotter poolt kolmandatelt isikutelt omandatud ja neile võõrandatud EEG aktsiate mahtu, omandas A. Randmaa OÜ-lt Pinplotter börsi- ning börsiväliste tehingutega kokku 34676 EEG aktsiat, s.o 69,35% OÜ-le Pinplotter seisuga 05.11.2009.a kuulunud EEG aktsiatest. Selles 34676 EEG aktsia arvestuses ei sisaldu 7246 EEG aktsiat, mille A. Randmaa võõrandas OÜ-le Pinplotter 02.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a ning 13.11.2009.a tehingutega.

05.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 11.11.2009.a, 16.11.2009.a, 19.11.1009.a, 20.11.2009.a, 23.11.2009.a, 24.11.2009.a on tehtud finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele viivad tehingud:

1. 05.11.2009.a kell 13:40 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 450 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,20 eurot, tehing tehti kell 13:40 hinnaga 1,20 eurot ja tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind ajutiselt 1,10 eurolt 1,20 euroni (9,1%), EEG aktsia sulgemishinnaks jäi 1,11 eurot;
2. 09.11.2009.a kell 11:40 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 150 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,05 eurot, tehing tehti kell 11:40 hinnaga 1,05 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind ajutiselt 1,03 eurolt 1,05 euroni (1,94%). Aktsia hind langes kella 14:09-ks hinnani 1,02 eurot (sulgemishind 1,03 eurot);
3. 10.11.2009.a kell 12:58 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 50 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 12:58 hinnaga 1,02 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,99 eurolt 1,02 euroni (3,03%), 10.11.2009.a oli EEG aktsia hind liikunud ajavahemikul 11:37 – 12:55 1,07 eurolt 0,99 euroni;
4. 10.11.2009.a kell 15:13 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,01 eurot, tehing tehti kell 15:13 hinnaga 1,01 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,98 eurolt 1,01 euroni (3,06%) ja selle tehingu hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval;
5. 11.11.2009.a kell 15:59 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,09 eurot, tehing tehti kell 16:00 lõpuoksjonil hinnaga 1,09 eurot ja tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,03 eurolt 1,09 euroni (5,83%), aktsia hind muutus selle tehingu tulemusena kokku 7,92%. Sellel börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena tekkinud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval. Järgmise börsipäeva, s.o 12.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,03 eurot;
6. 16.11.2009.a kell 15:35 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 100 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 15:35 hinnaga 1,05 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,00 eurolt 1,05 euroni (5%). Aktsia hind muutus tehingu tulemusena kokku 1,94%. Sellel börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena kerkinud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval (järgmise börsipäeva, s.o 17.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,00 eurot);
7. 19.11.2009.a kell 11:23 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 500 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, tehing tehti kell 13:49 hinnaga 0,98 eurot. Kell 14:01 sisestas A. Randmaa kaudu tehingukorralduse turuhinnaga 1000 EEG aktsia müügiks, tehing tehti kell 14:01 hinnaga 0,96 eurot. Kell 14:02 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 200 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 14:02, 138 EEG aktsia hind oli 1,00 eurot ning 62 aktsia hind oli 1,02 eurot. Tehingu tulemusena muutus aktsia võrdlushind 6,25% ning aktsia hind börsipäeval kokku 0,99%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud, selle tehingu

tulemusena 1,02 euronit tõusnud EEG aktsia jäi hind võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;

8. 20.11.2009.a kell 15:47 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, tehing tehti kell 15:47 hinnaga 0,98 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,95 eurolt 0,98 euroni (3,16%). Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;
9. 23.11.2009 kell 15:46 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, kell 15:47 muutis A. Randmaa tehingukorraldust ja uue tehingukorralduse kohaselt andis korralduse osta 10 EEG aktsiat hinnalimiidiga 0,98 eurot ning 90 aktsiat hinnalimiidiga 0,99 eurot. Tehing 10 EEG aktsia osas hinnaga 0,98 eurot tehti kell 15:46 ning tehing 90 aktsia osas hinnaga 0,99 eurot tehti kell 15:47, tehingu tulemusena tõusis aktsia võrdlushind 0,93 eurolt 0,99 euroni (6,45%), aktsia hind muutus kokku 1,02%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena 0,99 euronit tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;
10. 24.11.2009.a kell 15:36 sisestas A. Randmaa LHV Trader AOR süsteemi kaudu tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, tehing tehti kell 15:36, 45 aktsia osas hinnaga 1,06 eurot ja 55 aktsia osas hinnaga 1,07 eurot. Tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,04 eurolt 1,07 euroni (2,88%), aktsia hind muutus kokku 8,08%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja tehingu tulemusena 1,07 euronit tõusnud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval. Järgmise börsipäeva, s.o 25.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,08 eurot;
11. EEG aktsia 02.12.2009.a sulgemishind oli 1,05 eurot ning 03.12.2009 kell 12:36 langes hind 0,01 euro võrra 1,04 euroni. 03.12.2009.a kell 15:21 andis A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, tehing tehti kell 15:21 hinnaga 1,07 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,04 eurolt 1,07 euroni (2,88%) ja aktsia hind börsipäeval kokku 1,90%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena 1,07 euronit tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval. Järgmise börsipäeva, s.o 04.12.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,05 eurot);
12. EEG aktsia 21.12.2009.a sulgemishind oli 0,95 eurot ning 22.12.2009.a kell 10:15 langes hind 0,03 euro võrra 0,92 euroni. Arne Randmaa andis 22.12.2009.a kell 11:19 LHV Trader AOR süsteemi kaudu tehingukorralduse 150 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,95 eurot, tehing tehti kell 11:19 hinnaga 0,95 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,92 eurolt 0,95 euroni (3,26%).

Võttes arvesse kauplemispäeva statistikat ning jagades vastava kauplemispäeva statistikakohase mahu toimunud tehingute arvuga olid A. Randmaa tehingute esemeks olevate EEG aktsiate kogused oluliselt väiksemad vastava kauplemispäeva keskmisest aktsiate arvust ühe börsitehingu kohta. Manipulatsiooni toimepanemisest annab tunnistust see, et menetlusaluse isiku poolt korduvate väiksemahuliste kogustega EEG väärtpaberitehingute tegemise tulemusena tõusis igakordselt EEG aktsia hind. Lisaks on A. Randmaa 8 kauplemispäeval oma tegevusega mõjutanud otseselt EEG aktsia sulgemishinda, ostes kas lõpuoksjonil (11.11.2009.a) või vahetult enne turu sulgemist (10.11.2009.a, 16.11.2009.a, 19.11.2009.a, 20.11.2009.a, 23.11.2009.a, 24.11.2009.a ja 02.12.2009.a) kõrgema hinnaga EEG aktsiaid. Kuivõrd menetlusaluse isiku poolt toime pandud manipulatsioonide tulemusena saavutatud EEG aktsia sulgemishind ei kajastanud EEG aktsia tegelikku turuhinda, eksitas ta sellisel viisil tegutsedes sulgemishinna alusel tegutsevad investoreid.

Kohtuvälise menetleja otsus

05.07.2010.a otsusega kohtuvälise menetleja tuginedes VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktidele 1 ja 2

ning § 237⁴³ lõikele 1, VTMS §-le 72, § 73 lõige 1 punktile 1 ja §-le 74, KarS § 47 lõikele 1 ning Finantsinspektsiooni seaduse § 18 lõige 2 punktile 6 karistas Arne Randmaad rahatrahviga 270 trahviühikut.

Kohtuvälise menetleja otsuse kohaselt ei anna A. Randmaa poolt esitatud vastulause väited alust käesoleva väärteto menetluse lõpetamiseks VTMS § 29 lõige 1 punkti 1 alusel.

02.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a 1500 EEG aktsia osas tehtud tehingute osas ei ole alust esitatud vastulause arvestamiseks, kuivõrd A. Randmaa ei ole esitanud nende tehingute börsil tegemise osas ühtegi õigustatud põhjendust ega ole selgitanud, miks ei võõrandatud neid aktsiaid makseta väärtepaberitrahvile korras, nagu tegi OÜ Pinplotter 10668 EEG aktsiaga, mille ta võõrandas sel viisil koos laenuks saadud 30 000 aktsia tagastamisega. OÜ Pinplotter likvideerimisteade ei saanud tulla A. Randmaale üllatusena ning see ei saa olla aluseks aktsiapositsioonide jaotamisele vastulauses esitatud viisil. Nende tehingute puhul ei ole asjakohased väited parima ostu- ja müügihinna vahemiku kohta ja kooskõla kohta turu tunnustatud tavadega, kuna etteheidetav ei ole mitte aktsia hinna kunstlikule tasemele viimine, vaid EEG aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viimine ning tehingud ei saa vastata turu tunnustatud tavale VPTS § 188¹⁶ mõttes, kuna Finantsinspektsioon ei ole ühtegi turu tunnustatud tava nende tehingute tegemise ega ka otsuse tegemise seisuga heaks kiitnud.

13.11.2009.a ja 28.12.2009.a 3000 EEG aktsia osas tehtud tehingute osas ei ole alust esitatud vastulause arvestamiseks, kuivõrd etteheidetav on eksitava nõudluse ja pakkumise tekitamine ning A. Randmaa ei ole toonud välja parimat ostu- ja müügihinna vahetult enne kummagi tehingu tegemist, ehkki on väitnud, et need tehingud tehti just parima ostu- ja müügihinna vahemikus. Ka need tehingud ei saa vastata turu tunnustatud tavale VPTS § 188¹⁶ mõttes, kuna Finantsinspektsioon ei ole ühtegi turu tunnustatud tava tehingute tegemise ega ka otsuse tegemise seisuga heaks kiitnud.

Leedu börsiettevõtte Apranga APB juhatuse esimehe poolt ajavahemikus 26.05.2010.a – 11.06.2010.a teostatud tehingute osas ei ole alust esitatud vastulause arvestamiseks, kuivõrd selliste tehingute osas järelevalve teostamiseks puudub Finantsinspektsioonil jurisdiktsioon ning pädevus ja need tehingud erinevad olemuslikult oluliselt menetlusaluse isiku ja OÜ Pinplotter vahelistest tehingutest.

Tehingutega seoses, mille puhul on etteheidetavaks hinna kunstlikule tasemele viimine, esitatud vastulause põhjendused ei ole arvestatavad, kuna A. Randmaa väited meediaväljaannetes avaldatud artiklitega on tõendamata ja kontrolli võimaldaval viitamata ja ka ei selgu vaatamata 19.11.2009.a tehingute põhjuste selgitamisele, kuidas kujunes sel kuupäeval 200 EEG aktsia osas tehtud tehingu hind.

EEG aktsiate ja AS MERKO EHITUS aktsiate osas tehtud väikesemahuliste tehingutesse puutuvad põhjendused ei ole arvestatavad, kuna võimalikest analoogsetest tehingutest teise aktsiaga ei saa järeldada sellise kauplemise õiguspärasust ning tõendamata on ka, et osundatud kauplemisega oleks kaasnenud aktsia hinna muutus ning et see aktsia hind ei vastanuks aktsia tegelikule turuväärtusele, mis on turumanipulatsiooni eeldusteks.

Väited turul tunnustatud tavade ja reeglite puudumise kohta, mis oleks sätestanud menetlusalusele isikule suunised olukorra lahendamiseks ja mille puudumise tõttu ei saa teda väärtetoos süüdistada, ei ole arvestatavad, kuna turumanipulatsiooni sisu on sätestatud VPTS § 188¹⁵ lõikes 1 ning see on sellises redaktsioonis kehtinud alates selle jõustumisest 01.04.2005.a ning kuivõrd menetlusalune isik on pidanud ennast erialast haridust ning põhjalikke teadmisi omavaks isikuks, pidi ja peab ka turumanipulatsiooni sisu talle teada olema

Omavahendite osakaalu muutusest tehingute kaupa võib järeldada menetlusaluse isiku motiivi suurendada omavahendite osakaalu, omavahendite osakaalu suurendamise üheks võimaluseks oli menetlusalusel isikul börsil EEG aktsiate osas panna toime turumanipulatsioonid nii kolmandate isikutega (05.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 11.11.2009.a, 16.11.2009.a, 19.11.2009.a, 20.11.2009.a, 23.11.2009.a, 24.11.2009.a, 03.12.2009.a ja 22.12.2009.a tehingud, mille eesmärgiks oli tõsta eelkõige EEG aktsia hinda ehk tehingud, mis viisid EEG aktsia hinna kunstlikule tasemele) kui OÜ-ga Pinplotter (09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a 1500 EEG aktsia osas tehingud, mille eesmärgiks oli tõsta EEG aktsia hinda ehk tehingud, mis viisid EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas tõenäoliselt eksitusse ning mis ühtlasi mõjutasid EEG aktsia hinda); samuti 13.11.2009.a ja 28.12.2009.a 3000 EEG aktsia osas tehingud, mille puhul ei kaasnud EEG aktsiale hinnamõju, kuid mis suurendasid EEG aktsia käivet ehk tehingud, mis viisid EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas tõenäoliselt eksitusse. Omavahendite osakaalu muutuse arvutusest nähtub, kuidas A. Randmaa turumanipulatsioonide tulemusena tõusis igakordselt (v.a 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a OÜ-ga Pinplotter tehtud tehingud) omavahendite osakaal, mis vähendas eelkõige A. Randmaa riski EEG aktsia hinna kõikumisest tuleneva võimaliku omavahendite osakaalu nõuetele mittevastavuse osas ja tõstis EEG aktsiate kui tagatisvara väärtust, mis seeläbi suurendas menetlusaluse isiku poolt AS-ilt LHV Pank saadaoleva laenu suurust. A. Randmaa ka kasutas tagatisvara väärtuse kasvust tulenevat laenu saamise võimalust.

Lisaks VPTS-ile reguleerib Euroopa Liidus turukuritarvituste tõkestamist Euroopa Komisjoni direktiiv 2003/124/EÜ, 22.12.2003.a, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/6/EÜ seoses siseteabe määratluse ja avalikustamisega ning turuga manipuleerimise määratlusega ning mis loetleb turuga manipuleerimise märguanded.

Väärteoasjas käsitletud 21 väärteoepisoodi puhul hõlmab turumanipulatsioone üks tahtlus, mistõttu tuleb neid käsitleda ühe väärteona.

Tehingute osas, millega seoses on esitatud süüdistus VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktis 1 sätestatud turumanipulatsiooni sooritamises (02.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a 1500 EEG aktsia osas tehingu), on väärteo toimepanemine tuvastatav, kuivõrd tehingute esemeks on reguleeritud väärtpaberiturule NASDAQ OMX Tallinn kauplemiseks võetud EEG aktsiad; tehingupoolteks on A. Randmaa ja tema poolt juhitud OÜ Pinplotter; tehingukorraldused EEG aktsia ostu-ja müügiks sisestati samal või peaaegu samal ajal, sama hinnaga ja sarnases koguses; A. Randmaa lõi enda nimel ja arvelt ning samaaegselt OÜ Pinplotter nimel ja arvelt antud automaatselt sobitunud tehingukorraldustega EEG aktsia näilise pakkumise ja nõudluse ja tehingutel puudus sisuline majanduslik põhjendus, kuna tehingutest tegelik tulusaaja isik oli sama, seega puudus antud tehingute tulemusena EEG aktsia osas tegelik pakkumine ja nõudlus vaid loodi sellekohane mulje ja näilik aktsiakäive, mis viisid tõenäoliselt EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas eksitusse; kuna lõplik tulusaaja isik oli tehingutes sama, siis ka tekkinud tururisk oli näilik ja tulusaava isiku samasuse tõttu puudus aktsia tegeliku hinnastamise vajadus ja reguleeritud turule omane emitendi väärtpaberi turuhinna määramise funktsioon; A. Randmaa ja OÜ Pinplotter tegutsesid koostöös; nende vahel 13.11.2009.a, 23.12.2009.a ja 28.12.2009.a tehtud tehingute esemeks olnud EEG aktsiate kogused moodustasid NASDAQ OMX Tallinna börsil märkimisväärse osa vastavate päevade EEG aktsiate kauplemismahust; tehingute mõistlikuks põhjenduseks ei saa lugeda vastulauses esitatud selgitusi aktsiapositsioonide jagamise kohta ja muid õigustatud põhjendusi selliste tehingute tegemiseks ei nähtu; tehingute osas puudub VPTS § 188¹⁶ kohaselt Finantsinspektsiooni poolt heaks kiidetud turu tunnustatud tava.

Tehingute osas, millega seoses on esitatud süüdistus VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktis 2 sätestatud turumanipulatsiooni sooritamises, on väärteo toimepanemine tuvastatav, kuivõrd tehingute esemeks on reguleeritud väärtpaberiturule NASDAQ OMX Tallinn kauplemiseks võetud EEG

aktsiad; ostukorralduste sisestajaks ning tehingute sooritajaks oli A. Randmaa, väärteoasja materjalidest nähtub, et tehingutega kaasnes EEG aktsia hinna tõus kunstlikule tasemele; tehingute tegemise õigustatud põhjenduseks ei saa pidada menetlusaluse isiku ootust meediaturul toimuvast võimalikust ülevõtmispakkumisest ega A. Randmaa soovi vähehaaval aktsiate kogust EEG-s sõltuvalt isiklikest rahavoogudest ja AS-i LHV Pank poolt pakutavast laenuvõimenduse jäägist suurenda ja väärteoasja materjalidest mistahes muid õigustatud põhjendusi tehingute tegemiseks ei nähtu; tehingute osas puudub VPTS § 188¹⁶ kohaselt Finantsinspektsiooni poolt heaks kiidetud turu tunnustatud tava.

Tehingute osas, millega seoses on esitatud süüdistus VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktides 1 ja 2 sätestatud turumanipulatsiooni sooritamises, on väärteo toimepanemine tuvastatav, kuivõrd tehingute esemeks on reguleeritud väärtpaberiturule NASDAQ OMX Tallinn kauplemiseks võetud EEG aktsiad; tehingupoolteks oli A. Randmaa ja tema poolt juhitud OÜ Pinplotter, tehingukorraldused EEG aktsia ostu- ja müügiks sisestati samal või peaaegu samal ajal, sama hinnaga ja sarnases koguses; A. Randmaa lõi enda nimel ja arvelt ning samaaegselt OÜ Pinplotter nimel ja arvelt antud automaatselt sobitunud tehingukorraldustega EEG aktsia näilise pakkumise ja nõudluse, tehingutel puudus sisuline majanduslik põhjendus, kuna tehingutest tegelik tulusaaja isik oli sama, seega puudus antud tehingute tulemusena EEG aktsia osas tegelik pakkumine ja nõudlus vaid loodi sellekohane mulje ja näilik aktsiakäive, mis viisid tõenäoliselt EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas eksitusse; tehingutega kaasnes EEG aktsia hinna tõus kunstlikule tasemele; mõistlikuks tehingu põhjenduseks ei saa pidada vastulauses esitatud selgitusi 13.11.2009.a tehinguga aktsiapositsioonide jagamise kohta ja 28.12.2009.a tehingu osas ei ole esile toodud ühtegi õigustatud põhjendust ega selgitust, miks ei võõrandatud neid sarnaselt 10668 EEG aktsiale makseta väärtpaberiülekande korras; tehingute osas puudub VPTS § 188¹⁶ kohaselt Finantsinspektsiooni poolt heaks kiidetud turu tunnustatud tava.

A. Randmaa on sooritanud turumanipulatsioone ajavahemikul 02.11.2009.a – 28.12.2009.a korduvalt ning süsteemselt. Kuivõrd A. Randmaa on pidanud ennast erialast haridust ning põhjalikke teadmisi omavaks isikuks, pidi ta teadma tema poolt tehtud tehingute vastavusest turumanipulatsioonile, kohtuvälise menetleja hinnangul on A. Randmaa'le omistatava väärteo objektiivsetele tunnustele vastav tegu pandud toime vähemalt kaudse tahtlusega. A. Randmaa käitumises puuduvad õigusvastasust ja süüd välistavad asjaolud. Väärteoasja materjalidest ei tulene karistust kergendavaid asjaolusid, karistust raskendava asjaoluna esineb turumanipulatsioonide sooritamises varalise kasu saamine, mis seisnes omavahendite osakaalu suurenemises, kõrgema EEG aktsia hinna tõttu laenuvalt tasumisele kuulunud intressikohustuse vähendamises ja saadaoleva laenusumma ja A. Randmaa'le kuuluvate EEG aktsiate turuväärtuse suurendamises.

Kaebus

20.07.2010.a esitas Arne Randmaa kohtuvälise menetleja otsusele kaebuse, milles palus tühistada vaidlustatud otsus, lõpetada väärteoasja menetlus VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel ja hüvitada talle menetskulud.

Kaebuse kohaselt ei ole A. Randmaa pannud toime ei VPTS § 188¹⁵ lg 1 punktis 1 ega p 2 sätestatud tegusid ja kohtuvälise menetleja poolt kogutud tõendid ei tõenda ega toeta mitte kuidagi otsuse järeldust, nagu oleks A. Randmaa toime pannud turumanipulatsiooni tunnustele vastava teo. Teokoosseisude elemente objektiivselt ei eksisteeri ja kohtuvälise menetleja ei ole nimetatud teokoosseisu elementide esinemist ka tõendanud. Reguleeritud turul kauplemiseks võetud aktsiatega tehingute tegemine ning nende ostmine ei ole süütegu ja A. Randmaa ei ole väärtegu toime pannud, sest tema kauplemise eesmärgiks ei olnud väärtpaberiturul manipuleerimine, vaid väärtpaberiturul tavapärase kauplemise teostamine.

VPTS § 188¹⁵ lg 1 punkti 1 alusel etteheidetavate tehingute puhul ei ole kohtuväline menetleja selgitanud ega tõendanud, milles seisnes A. Randmaa poolt esitatud tehingukorralduste ja tehtud tehingute eksitav iseloom; on jätnud tähelepanuta, et tegemist oli aktsiate laenamisega OÜ-le Pinplotter, mis on aktsiate ülekandmise õigustatud põhjendus ning välistab turumanipulatsiooni; A. Randmaa esitatud tehingukorraldused ja tehtud tehingud ei vasta Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvajate Komitee juhend ref: CESR/04-505b, punkt 4.11 näidisloetelule tehingutest, mida võib lugeda eksitavateks ega Euroopa Komisjoni Direktiivi 2003/124/EÜ artiklile 4, mis sätestab avatud loetelu signaalidest, mis võivad osundada, et tegemist on eksitavate tehingutega ning ka direktiivis sätestatud signaalid iseenesest veel turumanipulatsiooni.

VPTS § 188¹⁵ lg 2 punkti 1 alusel etteheidetavate tehingute puhul ei ole kohtuväline menetleja esitanud ühtki tõendit tõendamaks, et EEG aktsiahind oleks kunagi olnud kunstlikul tasemel ega selle kohta milline oleks olnud „mittekunstlik“ hind ega et EEG aktsiahinna viis kunstlikule tasemele või hoidis seal A. Randmaa oma tegevusega; aktsiahinna muutumine tehingu tulemusena ei ole aktsiahinna viimine kunstlikule tasemele; süüdistus on vastuoluline ja ei ole eluliselt usutav - kui A. Randmaa oleks soovinud kergitada aktsia hinda, siis oleks väga lihtne ja odav selle saavutamine tehes OÜ Pinplotter ja A. Randmaa vahelised tehingud kõrgemate hindadega, väärtpaberite ostmine turult kõrgema hinnaga hinna kergitamise eesmärgil on majanduslikult põhjendamatu ja kahjutoov, kui sama eesmärgi oleks võinud saavutada oluliselt madalama kuluga ja oluliselt tõhusamalt, A. Randmaa tegi tehingud OÜ-ga Pinplotter müügipakkumistest madalama hinnaga.

Pidevalt turul tehinguid jälgiv Tallinna Börs ei ole tuvastanud A. Randmaa poolt teostatud tehingute puhul kunstlikku hinda ega eksitavat iseloomu, A. Randmaa poolt tehtud tehingud ei erinenud üldisest trendist turul.

Kohtuväline menetleja on rikkunud VTMS § 87, kuna on väärteoasjas tehtud otsuses toonud välja A. Randmaa laenu ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu muutused tehingute kaupa ja teinud omavahendite muutustest järelduse, et A. Randmaa'l oli motiiv suurendamiseks omavahendite osakaalu, samas A. Randmaa laenu- ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu arvestust protokollist ei nähtu, seega on kohtuväline menetleja astunud üle väärteoprotokollipiiridest

Kohtuvälise menetleja järeldus, mille kohaselt on A. Randmaa kui kapitaliturgudel aastatepikkuse kogemusega ja finantssektoris töötamise kogemusega isik valinud oma väidetava eesmärgi saavutamiseks kõige kulukama ja samas vähemtõhusama viisi, ei ole veenev ega ka eluliselt usutav. Turult kõrgema hinnaga EEG aktsiate ostmine omavahendite osakaalu tõstmiseks on väga ebatõhus ja kulukas viis selle eesmärgi saavutamiseks, oluliselt tõhusam on omavahendite osakaalu vähendamiseks aktsiate müümine ja oluliselt soodsam oleks olnud ka teha omavahendite osakaalu suurendamiseks tehingud OÜ-ga Pinplotter turuhinnast kõrgema hinnaga.

Kohtuväline menetleja on kohaldanud ebaõigesti ka materiaalõigust, s.o VPTS § 188¹⁵ lg 1, avaldades seisukohta, et iga kunstliku hinnaga tehing on samas ka eksitav tehing VPTS § 188¹⁵ lg 1 punkt 1 mõttes.

Kohtuvälise menetleja seisukoht kaebuse osas

Kohtuväline menetleja on esitanud kaebuse suhtes kirjaliku seisukoha, milles palub jätta vaidlustatud otsus muutmata ja kaebus rahuldamata ning jätta kaebaja menetluskulud täies ulatuses tema enda kanda.

Kohtuväline menetleja ei nõustu kaebuse väidetega vääteo tõendamatus ja otsuse selgitama

jätmise kohta, kaebuse esitaja üritab fakte ning asjaolusid tegelikult toimunud asjaoludest ja kohtuvälise menetleja poolt läbiviidud väärteomenetlusest teistsugust ettekujutust luua.

Kohtuväline menetleja on otsuses mitmel korral põhjalikult selgitanud, miks kaebuse esitaja ja tema poolt juhitud äriühingu OÜ Pinplotter vahelised tehingud viisid tõenäoliselt EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas eksitusse ja on tõendanud A. Randmaa poolt esitatud tehingukorralduste ja tehtud tehingute eksitavat iseloomu.

Kohtuväline menetleja on A. Randmaa selgitused seoses aktsiate laenamisega otsuse tegemisel arvesse võtnud ning neist juhindunud, kuna aktsiate laenamine OÜ-le Pinplotter ning nende tagastamine toimusid turuväliste tehingutena, ei olnud sellel ka väärtpaberiturule mitte mingisugust mõju ning seda ei ole kohtuväline menetleja ka A. Randmaale süükspandava teona ette heitnud. Juhendi CESR/04-505b ei ole õigusjõudu omav dokument ning seda ei saa käsitleda eraldi selle aluseks olevast direktiivist 2003/6/EÜ või viimase alusel kehtestatud Eesti seadustest, mistõttu on välistatud ka juhendi tõlgendamine viisil, mis läheks vastuollu õigusjõudu omava mistahes direktiivi, määruse või muu õigusaktiga.

Ebaõige on kaebuse väide, et A. Randmaa poolt VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktis 1 sätestatule vastavad tehingud ei vasta 2003/124/EÜ artiklile 4. Kuna artikkel 4 puhul on tegemist „avatud loeteluga signaalidest, mis võivad osundada, et tegemist on eksitavate tehingutega“, võivad signaalideks võimalikust turumanipulatsioonist olla ka muud asjaolud kui artiklis 4 loetletud signaalid, s.h need omavahel kombineeritult ja/või konkreetne signaal osaliselt.

Taunitav on kaebuse katse luua muljet, nagu oleks turumanipulatsioonid kindlaks tehtud ning pelgalt toetudes direktiivi 2003/124/EÜ artiklile 4. Kohtuväline menetleja on teadlik, et artiklis 4 sätestatu on loetelu turumanipulatsiooni signaalidest, mis iseenesest automaatselt igakordselt ei tähenda turumanipulatsiooni ning menetleja pole ka neid sellena käsitlenud. Artiklile 4 toetus kohtuväline menetleja kui täiendavale regulatsioonile lisaks VPTS-ile ning mida võeti üksnes arvesse menetluse käigus kogutud tõendite kogumis hindamisel ja otsuse langetamisel.

Kaebaja käsitlus VPTS 188¹⁵ lõige 1 punkti 2 objektiivse teokoosseisu koosnemisest vaid kahest elemendist - „väärtpaberi hind on kunstlikul tasemel“ ning „hinna kontrollimine, st viimine kunstlikule või ebanormaalsele tasemele või seal hoidmine isiku poolt või isikute koostöös“ - ei ole kooskõlas seaduses sätestatuga. Objektiivse teokoosseisu valikuline esitamine annab kohtuvälise menetleja hinnangul tunnistust kaebuse esitaja ebakompetentsusest.

Kohtuväline menetleja ei süüdistata A. Randmaad EEG aktsia hinna viimises kunstlikule tasemele mitte kõigi süüdistuses osundatud tehingute osas, vaid üksnes otsuse punktis 1.2.2 märgitud tehingute osas ja otsuse punktis 1.2.1 märgitud 13.11.2009.a ja 28.12.2009.a a 3000 EEG aktsia osas tehingute puhul, mis lisaks nimetatule hõlmavad endas ka VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punktis 1 märgitud tegu. Ülejäänud seitsme tehingu puhul süüdistab kohtuväline menetleja kaebajat finantsinstrumendi pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivate tehingute tegemises.

Kohtuväline menetleja on tuvastanud EEG aktsia nõ mittekunstliku või tavapärase hinnataseme enne A. Randmaa poolsete turumanipulatsioonide tegemist kui ka turumanipulatsioonide järgse kunstliku hinnataseme - analüüsist nähtub selgelt, kuidas EEG aktsia hind tõusis A. Randmaa turumanipulatsioonide tõttu eriti nendel päevadel ja perioodidel, mil ta tegi kauplemispäeva jooksul mitmeid tehinguid või kui erinevad turumanipulatsiooni kauplemispäevad asusid lähestikku ning langes, kui A. Randmaa ei sooritanud turumanipulatsioone.

Võimalus kontrollida või mõjutada väärtpaberi hinda ei sõltu isikule kuuluva väärtpaberi kogupositsiooni mahust, millest palju olulisem on võtta arvesse manipuleerija või manipuleerija

ja kolmandate isikute koostöös sooritatud tehingute mahtu kauplemispäeva arvestuses, s.t kui suure osa kauplemispäeva jooksul tehtud tehingute kogumahust moodustab manipuleerija või manipuleerija ja kolmandate isikute koostöös sooritatud tehingud.

Asjakohatu ning sisult ebaõige on kaebuse esitaja poolt kaebuse hüpoteetiline selgitus, et A. Randmaa jaoks oleks olnud aktsia hinna kergitamiseks lihtsam ja odavam OÜ-ga Pinplotter tehingute tegemine kõrgemate hindadega. Kõigi tehingute tegemisel OÜ-ga Pinplotter oleks mõlemad isikud pidanud maksma kõikidelt sellistelt tehingutelt tehingutasu, mis ei ole ilmselgelt käsitletav „väga lihtsa ja odavana“ ja mis sõltub tehingu objektiks olevate aktsiate tehinguväärtusest, tegelikust turuhinnast kõrgemate hindadega tehtud tehingud oleks ilmselgelt tõmmanud koheselt ka kohtuvälise menetleja, aga võib-olla ka NASDAQ OMX Tallinna börsi tähelepanu sellistele tehingutele, mida omakorda võib ka pidada põhjuseks, miks OÜ Pinplotter ja Arne Randmaa vältisid omavaheliste tehingute turuhinnast kõrgemate hindadega tegemist.

Kaebuse viited NASDAQ OMX Tallinna börsi tegevusele/tegevusetusele ja börsi reeglistikule käesolevasse asja, on asjakohatud ning tuleb jätta tähelepanuta, kuna Finantsinspeksiooni poolt väärtegade menetlemise eelduseks ei ole vastava rikkumise tuvastamine NASDAQ OMX Tallinn AS-i poolt.

Kohtuväline menetleja ei ole ka rikkunud menetlusnorme ega kohaldanud ebaõigesti materiaalõigust. Laenu ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalule juhtis esmakordselt tähelepanu Finantsinspeksioonis ütluste andmisel A. Randmaa ise ja otsuses esitatud „Menetlusala isiku laenu ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu arvestus“ tugineb üksnes ning ainult nendel väärtetoimiku lisadel, millega oli ka A. Randmaal võimalik tutvuda pärast väärteprotokolli kättesaamist. Ühtegi uut tõendit „Menetlusala isiku laenu ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu arvestuse“ aluseks võetud ei ole. Väärteoasjas ei esine Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses nr 3-1-1-84-07 esitatuga sarnast probleemi otsuses A. Randmaa käitumise avaramas käsitlemises võrreldes väärteprotokolliga. Ka ei ole kohtuväline menetleja kunagi avaldanud seisukohta nagu oleks iga kunstliku hinnaga tehing VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punkti 2 tähenduses samas koheselt ka eksitav tehing VPTS § 188¹⁵ lõige 1 punkti 1 tähenduses.

Ekslik on kaebuse seisukoht, mille kohaselt peab turumanipulatsiooni teokoosseisu täitmiseks isik käituma „eesmärgiga“ väärtepaberiturul manipuleerida. Ükski õigusakti säte ei sätesta nimetatud tingimust, vaid oluline on üksnes vastava teo tagajärg.

Kohtuistung

Kohtuistungil jäid kaebaja ja kaitsjad kaebuse juurde, palusid selle rahuldada, väärteoasjas menetluse lõpetada ja välja mõista kaebaja menetluskuludena valitud kaitsjatele makstud tasu 24 896.08 eurot.

Kaebaja avaldas, et omab Eesti mõistes küllalt pikka kogemust väärtepaberituru alal, on läbinud ka vastavad õpingud, koostööpartnerid ja kolleegid on olnud temaga väga rahul. Selgitas erinevaid investeerimisstrateegiaid ja 2009.a majandus- ning väärtepaberituru olukorda, s.h augustikuus avaldatud Telia Sonera poolt Eesti Telekomile ja Leedu Telekomile tehtud ülevõtmispakkumise ning mõlema ettevõtte aktsiate tõusu uudiste avaldamisest tulenenud mõju. Avaldas, et Lätis ettevõtete Diena ja Diena Bisnis müük ja ostjate isikute ilmumine tekitasid mõtteid Eesti Ekspressi Grupiga seotud võimaliku samalaadse tehingu osas tulevikus, mis arvestades Zephyr statistikat ülevõtmistehingute kohta võinuks tähendada Eesti Ekspressi Grupi aktsiasse investeerimise perspektiivikust. Soetatud EEG aktsiad jagas kaebaja kahe erineva strateegiaga portfelli - väiksemat osa aktsiatest hoidis isiklikul kontol, ning see etendas lühemaajalise ja aktiivsema kauplemisstrateegiaga positsiooni, ja teist osa OÜ Pinplotter kontol,

mille positsioon oli suurem ja pikemaajalise strateegiaga. OÜ Pinplotter kasutamise peamine eesmärk oli sisuliselt kasutada võimaliku tekkivat kasumit edasi investeerimiseks kogu mahus ning lükata potentsiaalne tulumaksukohustus kaugemasse tulevikku. 2009. a novembri alguses müüs enda kui eraisiku portfelist aktsiaid OÜ-sse Pinplotter tavaliste turutehingutega läbi börsisüsteemi, aktsiapositsioonide omandamisel kasutas ka LHV Panga poolt võimaldatud võimendusega laenu. Tehingute motiiv ei olnud mõjutada väärtpaberiturgu ja väärtpaberite hindu eesmärgiga hoida enda aktsiapositsiooni võimalikust pangapoolsest sundmüügist, Finantsinspeksiooni poolt tehtud ja otsuse aluseks olnud vastav analüüs on vale ja eksitav. Olles veendunud enda investeerimisidees, ei näinud kaebaja põhjust, miks mitte osta soovitud kogused turult parima müüginoteeringu juurest. Vabade rahaliste vahendite tekkel isiklikul kontrol, jälgides üldist väärtpaberituru suunda Baltikumis, soovis kasutada võimalusi ning suurendada väikestes kogustes enda aktsiapositsiooni.

Kaitsjad pidasid vajalikuks rõhutada menetluslikest ja sisulistest aspektidest:

- Karistatavast teost saab rääkida alles väärteto koosseisupärasuse, õigusvastasuse ning süülisuse kindlakstegemist, käesoleval juhul puuduvad A. Randmaa teos nii väärteto tunnused, õigusvastasus kui süü ja teokoosseisu tasandil puuduvad nii väärteto objektiivsed kui subjektiivsed tunnused;
- Kaebajale etteheidetav väärtetegu on koosseisu mõttes abstraktne ning konkretiseerimata. Kohtuvälise menetleja seisukohtadest ei selgu, keda on tehingutega väidetavalt tõenäoliselt eksitusse viivad ning milles see konkreetselt väljendus ja otsusest ei selgu, millised faktilised asjaolud võimaldaksid õiguslikult järeldada, et tehingute tulemusena muutus hind kunstlikuks või tavapäratuks. Kogutud tõendite põhjal ei ole võimalik väita, et Arne Randmaa poolt tehtud tehingud oleksid olnud eksitavad või tõenäoliselt eksitavad või et nendega oleks EEG aktsia hind viidud või hoitud kunstlikul või tavapäratul tasemel, tegemist oli tavapäraste tehingutega, millel oli selge majanduslik sisu ja põhjendused.
- Seadus ei defineeri, kuidas tuleb käesoleva väärtetomenetluse kontekstis sisustada mõistet õigustatud põhjendused oma tehingule. Kaebuse esitajal on oma tehingute suhtes täiesti õigustatud (majanduslikud, maksunduslikud) põhjendused ning puudub alus tehingute sisu hindamisel lähtumiseks Finantsinspeksiooni põhjendustest. Arvestada tuleb ka üldiste eraõiguslike põhimõtetega tehingute sisu ja kehtivuse hindamisel.
- Asjas tehtud väärtetootsus põhineb sisuliselt vaid kohtuvälise menetleja enda subjektiivsel (seejuures sisulises mõttes väär) tõlgendusel aset leidnud tehingute sisust ning kohtuvälise menetleja õiguslikel hinnangutel. Karistusmenetluses ei ole ühtegi tõendamiseseme asjaolu võimalik tuvastada õigusliku hinnangu alusel ja isikut ei ole võimalik isikut karistada seaduse analoogia põhjal.
- A. Randmaa ei ole toime pannud ega saanudki toime panna VPTS § 188¹⁵ lg 1 punktis 1 ega p 2 sätestatud tegusid, kuna väärtetootsuses heidetakse talle ette just tõenäoliselt eksitavate tehingute tegemist ja mitte tehingukorralduste andmist, kuid reguleeritud väärtpaberiturul NASDAQ OMX Tallinn saavad tehinguid teha vaid börsi liikmed börsimaaklerite kaudu ja isikud, kes ei ole börsi liikmed ei saa ise börsil tehinguid teha ning saavad anda börsi liikmele vaid tehingukorraldusi tehingute tegemiseks. Kuna Arne Randmaa ei ole olnud börsi liige, saab talle ette heita vaid tehingukorralduste andmist.
- Finantsinspeksiooni käsitus omavahendite osakaalust ja selle põhjal tehtud järeldused on väärad ebaõigete lähteandmete kasutamise tõttu ning kuna A. Randmaa'le etteheidetavate tehingute ajal oli omavahendite osakaal võimendusega kauplemise lepingu alusel tegelikult ülevalpool lubatud taset, puudus tal ka Finantsinspeksiooni poolt väidetud motiiv ja tahtlus turumanipulatsiooni teostamiseks.
- Asjas võib olla tegemist koosseisueksimusega KarS § 17 tähenduses, kuna kaebuse esitajale etteheidetav tegu on väärtpaberiturgudel täiesti tavapärane majandustegevus, mis vastab kaebaja arvates igati kehtivale õigusraamistikule ja levinud kauplemispraktikale.
- Õiguskorra ühtsusest tulenevalt ei saa karistusõigus lugeda keelatuks ja karistatavaks seda, mis on mõnes teises õigusharus lubatud.

- Kaebaja teo õigusvastasus on välistatud KarS § 31 sätestatud eksimuse tõttu teo keelatuses.
- Kui kohus asub seisukohale, et täidetud on nii teo koosseisu kui õigusvastasuse tasand, soovib kaebuse esitaja tugineda KarS § 39 sätestatud keelueksimusele. Olukorras kus kaebaja on tehingute tegemisel lähtunud temale teadaolevatest õigusnormidest, reeglitest, tavadest ja oma varasematest kogemustest, kus sarnaseid tehinguid ei ole kordagi taunimisväärseks peetud ning ka kohus on soovinud kohtuväliselt menetlejalt teada saada, kust peaks isik kauplemissoovi korral üldse teada saama tehingute lubatavusest või keelatusest olukorras, kus turu tunnustatud tava ei ole kehtestatud ning vajalik kaalumisele kuuluv (mitte absoluutne) informatsioon on sätestatud väga erinevates direktiivides, alamdirektiivides ning järelevalvajate endi reeglistikes, saab asuda seisukohale, et kaebuse esitaja ei ole olnud ega ole teadlik oma tehingute materiaalsest õigusvastasusest ja puudub tema süü.
- Kaebaja suhtes järelevalvekohustuslikud LHV Pank AS ega NASDAQ OMX Tallinn ei ole tuvastanud kaebaja käitumises turumanipulatsiooni tunnuseid.
- Kõik kõrvaldamata kahtlused tuleb *in dubio pro reo* põhimõttest tulenevalt tõlgendada kaebaja kasuks.

Kaitsjatasu hüvitamise taotluse kohaselt paluvad kaitsjad hüvitada kaebajale kaitsjale makstud tasu 24 896.08 eurot, mis on asjas vajalik ja mõistlik tasu ning vastab vääртеoasja keerukusele.

Kohtuvälise menetleja esindajad jäid esitatud vastuväidete juurde, palusid jätta kaebuse rahuldamata ja kaebaja menetluskulud tema enda kanda.

Kohtuvälise menetleja esindajad selgitasid turumanipulatsiooni keelustamise õigus-filosoofilisi põhjuseid ehk vajadust tagada kõigi turul osalejate usaldus turu vastu ja kõigi osalejate jaoks ühetaolist toimimist, väärtpaberi hinna kujunemise mehhanisme, väärtpaberituru toimimise põhieesmäärke ja eeldusi, turumanipulatsiooni keelustamise ja karistatavusega kaitstava õigushüve olemust, tehingute kaudu manipuleerimise olemust, manipulatsioonide keelatuse eesmäärke, samuti Euroopa Liidu ja Eesti õiguse regulatsioone turumanipulatsioonide valdkonnas ning avaldasid Finantsinspeksiooni poolt tunnetatud ja valitud tähelepanekud Eesti reguleeritud turu toimimise taustast. Samuti selgitasid täiendavalt kohtuvälise menetleja õiguslikku positsiooni tulenevalt manipulatsioonide spetsiifikast, seostades seda asjas uuritud tõenditega ning tõid välja vastuolusid menetlusala isiku esitatud selgitustes, selgitasid menetlusala isiku motiiviga ja väidetavate õigustatud põhjendustega seotut. Kohtuvälise menetleja avaldas seisukohta, et võttes arvesse A. Randmaa poolt ajavahemikul 02.11.2009.a – 28.12.2009.a sooritatud tehinguid EEG aktsiatega ning hinnates kõiki selliseid tehinguid puudutavaid asjaolusid kogumis, ilmnevad selged turumanipulatsioonid ning on taunitav, et isik järjepidevalt ning süstemaatiliselt manipuleerib turuga, vähendades sellega väärtpaberituru läbipaistvust ning väärtpaberituru ausat ja moonutusteta toimimist. Võttes arvesse nii kohtuvälises- kui ka kohtumenetluses kogutud ja esitatud tõendeid, samuti A. Randmaa poolt esitatud põhjendusi talle etteheidetava 21 tehingu tegemise kohta, puuduvad kohtuvälise menetleja hinnangul alused Finantsinspeksiooni 05.07.2010.a otsuse tühistamiseks ja muutmiseks.

Seoses menetluskulude hüvitamise taotlusega avaldasid, et kuivõrd istungil on selgitatud, et tehtud töö kuulus kaitsja Reimo Hammerberg'i ekspertiisi, siis on arusaamatu 2 kaitsja kaasamise vajadus ja ühe kaitsja tööga seotud kulud peavad juba seetõttu jääma hüvitamata. Arvete spetsifikatsioonidest on näha, et tööd on teinud ka büroo abipersonal ning osaliselt jääb arusaamatuks spetsifikatsioonidest märgitud tööde asjakohasus. Kõik kulud ei ole läbipaistvad ja kokku kulutatud aeg on ebamõistlik, kuna kulutusi ei ole tööepisoodide kaupa välja toodud, ei saa ka hinnata, kas ja millised kulutused on mõistlikud.

Kohtuotsuse põhjendused

Kohus, kuulanud ära kaebaja, kaitsjad ja kohtuvälise menetleja esindajad ning uurinud vääртеoasjas kogutud kõiki tõendeid, lähtudes vääртеoprotokollis märgitud teokirjeldusest ning hinnanud tõendeid kogumis, on seisukohal, et vääртеoasjas esitatud kaebus kuulub rahuldamisele, kohtuvälise menetleja otsus tühistamisele VTMS § 132 p 3 alusel ning vääртеomenetlus tuleb lõpetada VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel.

VTMS § 123 lg 2 kohaselt arutab maakohus vääртеoasja kaebemenetluses täies ulatuses, sõltumata esitatud kaebuse piiridest, kontrollides kohtuvälise menetleja otsuse tegemise aluseks olnud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.

VTMS § 87 kohaselt arutatakse vääртеoasja ainult menetlusaluse isiku suhtes ja vääртеoprotokollis sätestatud ulatuses.

Vääртеoprotokollis kohaselt on Arne Randmaa pannud 02.11.2009.a kuni 28.12.2009.a toime VPTS § 237⁴³ sätestatud vääртеo - turumanipulatsiooni sooritamise – teinud finantsinstrumendiga 21 tehingut, mis vastavad 9 juhul VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 sätestatud turumanipulatsiooni tunnustele, 12 juhul VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 2 sätestatud turumanipulatsiooni tunnustele ja 2 juhul nii VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 kui p 2 tunnustele.

VPTS § 237⁴³ lg 1 kohaselt karistatakse turumanipulatsiooni toimepanemise eest rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 kohaselt on turumanipulatsioon finantsinstrumendi pakkumise, nõudluse või hinna suhtes eksitusse viivad või tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud ja tehingukorraldused, kui tehingu või tehingukorralduse teinud isikul puuduvad õigustatud põhjendused oma tehtud tehingule või tehingukorraldusele ning kui selline tehing või tehingukorraldus ei vasta turu tunnustatud tavale.

VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 2 kohaselt on turumanipulatsioon isiku poolt või isikute koostöös tehtavad finantsinstrumendi hinda tavapäratul või kunstlikul tasemel hoidvad või sinna viivad tehingud või tehingukorraldused, kui tehingu või tehingukorralduse teinud isikul puuduvad õigustatud põhjendused oma tehtud tehingule või tehingukorraldusele ning kui selline tehing või tehingukorraldus ei vasta turu tunnustatud.

Arne Randmaale etteheidetavaks on VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 loetletud tunnustele vastavatest tehingutest/tehingukorraldustest selliste tehingute tegemine, mis viisid finantsinstrumendi pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse ja VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 2 loetletud tunnustele vastavatest tehingutest/tehingukorraldustest selliste tehingute tegemine, mis viisid finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele.

Käesolevas vääртеoasjas ei ole vaidluse all, et Arne Randmaa on iseendana ja OÜ Pinplotter (registrikood 11240486, registrist kustutatud) esindajana ja arvel sisestanud NASDAQ OMX Tallinna AS poolt korraldataval reguleeritud turul kauplemiseks võetud AS Eesti Ekspress (registrikood 10004677) (edaspidi EEG) aktsiatega (ISINEE3100016965) LHV Trader AOR süsteemi kaudu vääртеoprotokollis märgitud tehingukorraldused, mille tulemusel toimusid vääртеoprotokollis märgitud tehingud vääртеoprotokollis märgitud olukorras ja tagajärgedega:

- 1) 02.11.2009.a kell 11:35 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 1396 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,14 eurot ja kell 11:36 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 1396 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,14 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:36;
- 2) 09.11.2009.a kell 13:42 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 1200 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,04 eurot ja kell 13:43 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 1100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,04 eurot, mille sobitumisel tehti

- tehing kell 13:43, tehingu toimumise järel tühistas A. Randmaa kell 13:44 100 EEG aktsia müügikorralduse;
- 3) 09.11.2009.a kell 15:09 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 700 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,04 eurot ja kell 15:11 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 720 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,05 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 15:11, OÜ Pinplotter ostis 700 EEG aktsiat hinnaga 1,04 EUR ning 20 aktsiat hinnaga 1,05 EUR;
 - 4) 10.11.2009.a kell 10:43 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 1000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,06 eurot ja kell 10:43 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 1100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,06 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 10:43;
 - 5) 10.11.2009.a kell 11:11 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 2050 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,06 eurot ja kell 11:11 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 2100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:11, OÜ Pinplotter ostis A. Randmaalt 2050 EEG aktsiat hinnaga 1,06 EUR ning kolmandalt isikult 50 aktsiat hinnaga 1,07 EUR;
 - 6) 13.11.2009.a kell 11:00 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 1000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 1,07 eurot ja kell 11:06 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 1000 EEG aktsia ostuks hinnahmiidiga 1,07 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:06, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,03 eurolt 1,07 euroni (3,88%) ja kell 14:13 langes EEG aktsia hind 1,03 euroni (sulgemishind);
 - 7) 23.12.2009.a kell 14:56 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 4722 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,95 eurot ja kell 14:56 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 4000 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,95 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 14:56;
 - 8) 28.12.2009.a kell 11:52 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 3000 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,98 eurot ja kell 11:52 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 3000 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:52, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,95 eurolt 0,98 euroni (3,26%) ja langes kell 15:49 0,94 euroni (sulgemishind);
 - 9) 28.12.2009.a kell 11:58 sisestas A. Randmaa OÜ Pinplotter esindajana tehingukorralduse 1500 EEG aktsia müügiks hinnalimiidiga 0,98 eurot ja kell 11:59 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 1500 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, mille sobitumisel tehti tehing kell 11:59.
 - 10) 05.11.2009.a kell 13:40 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 450 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,20 eurot, tehing tehti kell 13:40 hinnaga 1,20 eurot ja tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind ajutiselt 1,10 eurolt 1,20 euroni (9,1%) EEG aktsia sulgemishinnaks jäi 1,11 eurot;
 - 11) 09.11.2009.a kell 11:40 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 150 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,05 eurot, tehing tehti kell 11:40 hinnaga 1,05 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind ajutiselt 1,03 eurolt 1,05 euroni (1,94%). Aktsia hind langes kella 14:09-ks hinnani 1,02 eurot (sulgemishind 1,03 eurot);
 - 12) 10.11.2009.a kell 12:58 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 50 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 12:58 hinnaga 1,02 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,99 eurolt 1,02 euroni (3,03%), 10.11.2009.a oli EEG aktsia hind liikunud ajavahemikul 11:37 – 12:55 1,07 eurolt 0,99 euroni;
 - 13) 10.11.2009.a kell 15:13 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,01 eurot, tehing tehti kell 15:13 hinnaga 1,01 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,98 eurolt 1,01 euroni (3,06%). ja selle tehingu hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval;

- 14) 11.11.2009.a kell 15:59 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,09 eurot, tehing tehti kell 16:00 lõpuoksjonil hinnaga 1,09 eurot ja tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,03 eurolt 1,09 euroni (5,83%), aktsia hind muutus selle tehingu tulemusena kokku 7,92%. Sellel börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena tekkinud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval (järgmise börsipäeva, s.o 12.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,03 eurot);
- 15) 16.11.2009.a kell 15:35 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 100 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 15:35 hinnaga 1,05 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,00 eurolt 1,05 euroni (5%). Aktsia hind muutus kõnealuse tehingu tulemusena kokku 1,94%. Sellel börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena tõusnud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval (järgmise börsipäeva, s.o 17.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,00 eurot);
- 16) 19.11.2009.a kell 11:23 sisestas Arne Randmaa tehingukorralduse 500 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, tehing tehti kell 13:49 hinnaga 0,98 eurot. Kell 14:01 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 1000 EEG aktsia müügiks, tehing tehti kell 14:01 hinnaga 0,96 eurot. Kell 14:02 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse turuhinnaga 200 EEG aktsia ostuks, tehing tehti kell 14:02, 138 EEG aktsia hind oli 1,00 eurot ning 62 aktsia hind oli 1,02 eurot. Tehingu tulemusena muutus aktsia võrdlushind 6,25% ning aktsia hind börsipäeval kokku 0,99%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud, selle tehingu tulemusena 1,02 euroni tõusnud EEG aktsia jäi hind võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;
- 17) 20.11.2009.a kell 15:47 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, tehing tehti kell 15:47 hinnaga 0,98 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,95 eurolt 0,98 euroni (3,16%). Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;
- 18) 23.11.2009.a kell 15:46 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,98 eurot, kell 15:47 muutis A. Randmaa tehingukorraldust ja uue tehingukorralduse kohaselt andis korralduse osta 10 EEG aktsiat hinnalimiidiga 0,98 eurot ning 90 aktsiat hinnalimiidiga 0,99 eurot. Tehing 10 EEG aktsia osas hinnaga 0,98 eurot tehti kell 15:46 ning tehing 90 aktsia osas hinnaga 0,99 eurot tehti kell 15:47, tehingu tulemusena tõusis aktsia võrdlushind 0,93 eurolt 0,99 euroni (6,45%), aktsia hind muutus kokku 1,02%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena 0,99 euroni tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval;
- 19) 24.11.2009.a kell 15:36 sisestas A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, tehing tehti kell 15:36, 45 aktsia osas hinnaga 1,06 eurot ja 55 aktsia osas hinnaga 1,07 eurot. Tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,04 eurolt 1,07 euroni (2,88%), aktsia hind muutus kokku 8,08%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja tehingu tulemusena 1,07 euroni tõusnud hind jäi võrdlushinnaks järgmisel börsipäeval. Järgmise börsipäeva, s.o 25.11.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,08 eurot;
- 20) EEG aktsia 02.12.2009.a sulgemishind oli 1,05 eurot ning 03.12.2009.a kell 12:36 langes hind 0,01 euro võrra 1,04 euroni. 03.12.2009.a kell 15:21 andis A. Randmaa tehingukorralduse 100 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 1,07 eurot, tehing tehti kell 15:21 hinnaga 1,07 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 1,04 eurolt 1,07 euroni (2,88%) ja aktsia hind börsipäeval kokku 1,90%. Samal börsipäeval rohkem tehinguid ei tehtud ja antud tehingu tulemusena 1,07 euroni tõusnud hind jäi võrdlushinnaks ka järgmisel börsipäeval. Järgmise börsipäeva, s.o 04.12.2009.a EEG aktsia sulgemishinnaks oli 1,05 eurot;
- 21) EEG aktsia 21.12.2009.a sulgemishind oli 0,95 eurot ning 22.12.2009.a kell 10:15 langes hind 0,03 euro võrra 0,92 euroni. Arne Randmaa andis 22.12.2009.a kell 11:19 LHV Trader

AOR süsteemi kaudu tehingukorralduse 150 EEG aktsia ostuks hinnalimiidiga 0,95 eurot, tehing tehti kell 11:19 hinnaga 0,95 eurot, tehingu tulemusena tõusis EEG aktsia võrdlushind 0,92 eurolt 0,95 euronni (3,26%).

Selliste tehingukorralduste sisestamine LHV Trader AOR süsteemi on tõendatud nii kohtuvälise menetleja kui kaebaja esitatud tõenditega:

Eesti väärtpaberite keskregistri väljavõte EEG aktsiatega Arne Randmaa poolt tehtud tehingute osas perioodil 05.11.2009.a - 31.12.2009.a (VT toim lk 1); väljavõte börsisüsteemist A. Randmaa poolt ajavahemikul 02.11.2009.a - 31.12.2009.a EEG aktsiate osas esitatud tehingukorralduste ning tehtud tehingute kohta (VT toim lk 2-3); A. Randmaa poolt AS-ile LHV Pank esitatud tehingukorralduste väljavõte ajavahemikul 05.11.2009.a - 30.12.2009.a (VT toim lk 4); AS-s LHV Pank asuva A. Randmaa investeerimiskonto nr 100029728 väljavõte perioodi kohta 04.11.2009.a - 05.01.2010.a (VT toim lk 5-10); väljavõte börsisüsteemist OÜ Pinplotter poolt ajavahemikul 02.11.2009.a -31.12.2009.a EEG aktsiate osas esitatud tehingukorralduste ning tehtud tehingute kohta (VT toim lk 17-18); OÜ Pinplotter poolt AS-ile LHV Pank esitatud tehingukorralduste väljavõte perioodil 04.11.2009.a - 28.12.2009.a (VT toim lk 19); Eesti väärtpaberite keskregistri väljavõte EEG OÜ Pinplotter poolt tehtud tehingute osas perioodil 05.11.2009.a - 31.12.2009.a (VT toim lk 29-30); EEG aktsia kauplemise kohta andmete väljatrükiid seisuga 13.11.2009.a; 28.12.2009.a, 23.12.2009.a, 05.11.2009.a, 09.11.2009.a, 10.11.2009.a, 11.11.2009.a, 12.11.2009.a, 16.11.2009.a, 17.11.2009.a, 19.11.2009.a, 20.11.2009.a, 23.11.2009.a, 24.11.2009.a, 25.11.2009.a, 02.12.2009.a, 03.12.2009.a, 04.12.2009.a, 21.12.2009.a, 22.12.2009.a (VT toim lk 31-36; 38-91); andmete väljatrükiid kauplemissüsteemist Stocker (kohtu toim 1. kd lk 119-209).

Kohus ei nõustu kaitsjate kriitikaga süüdistuse ebaselguse suhtes selles osas, et ei väärtprotopokollis ega väärttootsuse teksti sõnastusest ei ole võimalik üheselt aru saada, kas menetlusaluseks isikuks olevale A. Randmaa'le heidetakse ette süüdistuses loetletud tehingukorralduste andmist või tehingukorralduste andmisest tulenenud ja neile järgnenud tehingute tegemist. Kohtuvälise menetleja esindaja on kohtuistungil kinnitanud, et menetlusalusele isikule etteheidetavaks on Finantsinspeksioon pidanud just tehingute tegemist, mis on toimunud A. Randmaa poolt nii iseendana kui OÜ Pinplotter esindajana antud tehingukorralduste tulemusel ja nii väärtprotopokollis kui süüdistuses kui ka kohtuvälise menetleja otsuses sõnastatud etteheidetav ja karistatav käitumine just läbi toimunud tehingute ja nendest avaldunud mõju. Kuna faktiliselt on süüdistuse aluseks oleva käitumisena loetletud eraldi kõik A. Randmaa poolt (nii iseendana kui OÜ Pinplotter esindajana) sisestatud tehingukorraldused, ei ole kohtu hinnangul takistatud süüdistuse tõendatuse kontrollimine loetletud tehingukorraldustest tulenenud tehingute vastavuse osas turumanipulatsiooni tunnustele tehingukorralduste kaudu. Sellise võimaluse olemasoluga on ümber lükatud ka kaitsjate väide, et süüdistus on alusetu ainuüksi seetõttu, et kuivõrd A. Randmaa ei ole väärtpaberituru NASDAQ OMX Tallinn liige, siis ei saagi ta teha börsil tehinguid, vaid üksnes anda tehingukorraldusi tehingute tegemiseks.

Karistusseadustiku (KarS) § 2 lg 2 kohaselt karistatakse teo eest, kui see vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja isik on selle toimepanemises süüdi. Seega tuleneb KarS § 2 lg 2 sätestatust kolmeastmeline deliktistruktuur ja kohus peab väärttootsuse kaebemenetluses kohtuvälises väärttoomenetluses tehtud karistusotsuse põhjendatuse kontrollimisel kontrollima kõigepealt teo koosseisupärasust (nii objektiivset kui subjektiivset), seejärel õigusvastasust, käitumise süülisust ja seejärel karistamise ja karistuse põhjendatust. Väärttootsuse saab lugeda toime panduks üksnes menetlusaluse isiku käitumise koosseisupärasuse, õigusvastasuse ja süülisuse üheaegsel esinemisel ja mistahes tunnuse, s.h mistahes koosseisulise tunnuse puudumisel tuleb väärttoomenetlus lõpetada VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel.

Käesolevas väärttootsuses tuleb seega esmalt kontrollida väärttooprotokollis kajastuva

menetlusaluse isiku käitumise väidetavat vastavust VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 ja p 2 sätestatud turumanipulatsioonide tunnustele ja konkreetsemalt, kas väärteoprotokollis loetletud, menetlusaluse isiku poolt sisestatud tehingukorraldustest tulenenud tehingud olid:

- finantsinstrumendi pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad (tehingukorraldused 1-9);
- finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele viivad (tehingukorraldused 10-21);
- nii finantsinstrumendi pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad kui finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele viivad (tehingukorraldused 6 ja 8).

Väärteoprotokollist nähtub, et:

- EEG aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud on kohtuväline menetleja tuvastanud tehingukorralduste automaatselt sobitamisest ja osade kauplemispäevade puhul A. Randmaa ja OÜ Pinplotter vahel tehtud tehingute esemeteks olnud aktsiate koguste moodustamisest märkimisväärse osa vastavate päevade EEG aktsiate kauplemismahust NASDAQ OMX Tallinna börsil ning
- ja EEG aktsia hinda kunstlikule tasemele viinud tehingud on kohtuväline menetleja tuvastanud menetlusaluse isiku poolt korduvalt väikesemahuseliste kogustega (menetlusaluse isiku tehingukorralduste esemeks olnud EEG aktsia kogused olid oluliselt väiksemad vastava kauplemispäeva keskmisest aktsiate arvust ühe börsitehingu kohta) tehingute toimumisest, mille tulemusena tõusis igakordselt EEG aktsia hind ning 8 juhul mõjus tegevus otseselt aktsia sulgemishinnale ning selliselt kujunenud EEG aktsia sulgemishind ei kajastanud EEG aktsia tegelikku turuhinda, mille menetlusaluse isik eksitas tõenäoliselt sulgemishinna alusel tegutsevaid investoreid.

Väärteoasjas tehtud otsuse kohaselt on märgitud võrreldes väärteoprotokolliga täiendavalt aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivate tehingute kohta, et kuivõrd tehingutest tegelik tulusaaja oli sama, puudus EEG aktsia osas tegelik nõudlus ja pakkumine ehk sisuline majanduslik põhjendus ja loodi üksnes sellekohane mulje, millest tuleneva käibe näilikkus viis tõenäoliselt EEG aktsia pakkumise ja nõudluse osas eksitusse. Aktsia hinda kunstlikule tasemele viinud tehingute kohta on täiendavalt märgitud, et menetlusaluse isiku tehingukorraldustest tulenevalt tõusis aktsia hind tehingutega võrreldes eelnenud ajaga ning hiljem langes.

Menetlusaluse käitumisele hinnangu andmise aluseks olnud asjaolud, mida väärteoprotokollis välja toodud ei ole ja mis on avatud alles väärteootsuses, tuleb jätta väärteoasja arutamisel kõrvale, kuivõrd nii otsust tegevale kohtuvälisele menetlejale kui kohtule on siduvad VTMS § 87 sätestatud väärteoasja arutamise piirid ja need piirid seab nii menetlusaluse isiku käitumisaktide kui süüdistuse aluseks olevate muude faktiliste asjaolude osas väärteoprotokoll. Olukorda, kus kohtuväline menetleja tugineb hiljem otsuse tegemisel lisaks menetlusaluse isiku käitumisaktidele ja protokollis kirjeldatud asjaoludele veel täiendavatele asjaoludele, tuleb käsitleda VTMS § 87 rikkumisena. See ei välista siiski iseenesest väärteoprotokollis alusel uue otsuse tegemise võimalikkust VTMS § 132 lg 2 alusel, kui ei esine teisi menetluse lõpetamist tingivaid asjaolusid.

Kohus on seisukohal, et vaatamata eeltoodule puudub asjas siiski võimalus tuvastada üheselt menetlusaluse isiku väärteoprotokollis kirjeldatud käitumise vastavust VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 ja p 2 sätestatud väärteokoosseisudele. Seda nimelt seetõttu, et ehkki VPTS § 188¹⁵ lg 1 loetleb küll tegevused, mida käsitletakse VPTS tähenduses käsitletakse turumanipulatsioonina, siis ei VPTS § 237⁴³ ega VPTS § 188¹⁵ lg 1 ei loetle ühtegi asjaolu, millest turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnused nähtuksid või nähtuda võiksid ja kohtu hinnangul ei saa kohtuvälise menetleja poolt esile toodud asjaolude alusel lugeda menetlusaluse isiku käitumist turumanipulatiivseks.

VPTS § 188¹⁵ lg 3 kohaselt kehtestatakse turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu rahandusministri määrusega (edasipidi määrus). Seega on seadusandja jätnud VPTS § 237⁴³ järgi karistatava käitumise ehk turumanipulatsiooni tunnused määratlemata ja delegeerinud selle rahandusministrile. Vastavat määrust rahandusminister vaatamata juba aastaid (al 2005.a) sellekohas(t)e eelnõu(de) olemasolule kehtestanud ei ole ja seetõttu on kohtuväline menetleja asunud tunnuseid, mille alusel on tuvastanud hiljem turumanipulatsiooni, määratlema teistest allikatest pärit kriteeriumite alusel.

Rahandusministri määruse „Turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu” 2008.a pärineva eelnõu (http://eoigus.just.ee/?act=6&subact=1&OTSIDOC_W=234856) (edasipidi eelnõu) seletuskirja kohaselt on eelnõu koostamisel lähtunud Euroopa Komisjoni direktiivist 2003/124/EÜ ja Euroopa väärtpaperitururuleerijate komitee (CESR) juhustest ja teabest turukuritarvituse direktiivi ühtseks toimimiseks (CESR/04-505b) ning “kooskõlas VpTS-i volitusnormiga on määruse eesmärk kehtivate õigusaktide täpsustamine, sätestades sellistele käitumistele iseloomulikke tunnuseid.” Seejuures oli 2005.a pärineva eelnõu (http://www.fi.ee/failid/RM_maarus_Turumanipulatsiooni_Eelnou_20061006.pdf) § 2 kohaselt määruse eesmärk just lihtsustada nii turukuritarvituste avastamist, järelevalvet kui ka reguleeritud turul osalejate poolt turukuritarvitustest hoidumist.

Kuivõrd seadusandja tahe on olnud sätestada väärtetunnustele omase käitumise tunnused vähemalt näidisloeteluna rahandusministri määruses ja 2008.a eelnõus on VPTS § 188¹⁵ lõike 1 punktis 1 nimetatud eksitavate tehingutega seotud turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuseid 5 (§ 3), VPTS § 188¹⁵ lõike 1 punktis 2 nimetatud hinna positsioneerimise tunnuseid 6 (§ 4), võimalikule turumanipulatsioonile viitavaid üldisi asjaolusid VPTS § 188¹⁵ lõike 1 punktide 1–3 tähenduses 16 (§ 7) ning lisaks turumanipulatsioonile viitavaid pettuslike või eksitavate tehingute või hinna positsioneerimise tehingute asjaolusid § 188¹⁵ lõike 1 punkti 2 tähenduses 7 (§ 8), on rahandusminister ka asunud karistatava käitumise tunnuseid aktiivselt välja töötama. Seega saaski mistahes tunnust käsitleda vaieldamatult VPTS § 188¹⁵ lõike 1 sätestatud väärteto tunnuseks üksnes vastava määrusega kehtestatud tunnuste loetelu olemasolul.

Olukorras, kus seaduses sätestatud väärtetunnuste koosseis on abstraktne, seaduses endas väärtetunnustele omase käitumise konkreetsete tunnused puuduvad ja puudub ka seadusega konkreetset selleks antud volitusnormi alusel väärtetunnuste iseloomuga käitumise tunnustega ja väärtetunnuste tuvastamisel arvestamisele kuuluvate asjaolude kohta kehtestamisele kuuluv määrus, puudub alus lugeda kohtuvälise menetleja poolt väärtetunnustele esile toodud mistahes käitumistunnuseid ja asjaolusid väärtetunnustele vastavat käitumist vääramatult kinnitavateks. Kohtuvälise menetleja väide, et kõik määruse eelnõus loetletud tunnused ja asjaolud vastavad turukuritarvituse direktiivile ja selle rakendamiseks kehtestatud direktiivile, ei anna siiski alust nende direktiivide otsekohaldatavusele kehtiva õigusena ega siseriikliku karistusõiguse sisustamis pädevust seadusandja (ega tema tahte alusel rahandusministri) asemel Finantsinspeksioonile kui sanktsioone määravale asutusele.

Olukorras, kus VPTS § 188¹⁵ lg 3 sätestatud volitusnormi alusel on rahandusministri asjakohane määrus aastaid kehtestamata ning seadusandja ei ole pidanud vajalikuks ka vastavat volitusnormi tühistada ega volitusnormis osundatud tunnuseid ja asjaolusid ise seaduses sätestada, ei saa ei kohtuväline menetleja ega kohus jätta menetlusaluse isiku vastuväiteid väärtetunnustele märgitule ega väiteid kohtumenetluses arvestamata üksnes põhjendusel, et kaebaja poolt esile toodud argumente „ei ole sätestatud VPTS-s ega üheski muus VPTS alusel kehtestatud õigusaktis. Kaebuse esitaja selline teoreetiline ja mitte ühelegi objektiivsele

asjaolule tuginev arutelu on täiesti asjakohatu ja eksitav“ (nt kohtuvälise menetleja 20.09.2010.a seisukoht kaebuse osas, lk 7 ülalt). Nagu juba märgitud, ei ole ka ühtegi kohtuvälise menetleja poolt vaidluses esile toodud argumenti, s.h turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise selget tunnust ega turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestamisele kuuluvat asjaolu, sätestatud ei VPTS-s ega üheski selle alusel kehtestatud õigusaktis. Seega on vääртеoasja menetluses tekkinud olukord, kus kohtuvälise menetleja on sisustanud vääртеokoosseisu oma parema äranägemise järgi üksnes enda valitud kriteeriumite alusel, arvestanud vääртеotunnuste tuvastamisel üksnes enda valitud asjaolusid ning heitnud seejuures menetlusalusele isikule ette, et viimane otsib sellise süüdistuse vastu kaitseargumente kehtiva materiaalõiguse välistest allikatest, nimetades asjaolusid, mille abil menetlusalune isik püüab süüdistusele vastuväiteid esitada, asjasse mittepuutuvateks ja ebaobjektiivseteks. Seejuures ei ole vääртеoprotokollist nähtav ka mitte ühtegi alust, millega Finantsinspektsioon VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 ja p 2 sisustamisel arvestanud on. Et kohtuvälise menetleja on juhindunud lisaks VPTS-le ka Euroopa Komisjoni direktiivist 2003/124/EÜ, 22.12.2003, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/6/EÜ seoses siseteabe määratluse ja avalikustamisega ning turuga manipuleerimise määratlusega, on avaldunud alles kohtuvälise menetleja karistusotsusest ja täiendavad karistusotsuse poolt argumenteerimisel kasutatavad alused (sh Euroopa Vääртеpaberituru Järelevalveasutuste Komitee The Committee of European Securities Regulators (CESR) soovituslik juhend viitenumbriga CESR/04-505b ja Euroopa Komisjoni määrus (EÜ) nr 2273/2003) alles kohtumenetluses.

Kohus on seisukohal, et kohtuvälise menetleja selline käitumisviis on põhjendamatu. Samuti on kohatu Finantsinspektsiooni eesmärk saavutada turumanipulatsiooni iseloomuga tunnuste ja manipulatsiooni tuvastamisel arvestamiseks asjakohaste asjaolude määratlemiseks vajalikku selgust õigusaktide asemel vaid läbi kohtupraktika. Kohtuvälise menetleja kohtukõnes esile toodud argumendid, et Eesti Vabariigis turumanipulatsiooni karistuseni ja esimese karistuseni jõudmiseks kulunud aega (vastavalt 9 ja 13 a) arvestades võib reguleeritud turul kauplejatel olla tekkinud karistamatuse tunne ning et kohtulahendid, s.h ja eeskätt käesolevas kohtuasjas tehtav lahend peab saama turul osalejatele märgilist tähendust omavaks ja selgeid käitumisjuhiseid andvaks pretsedendiks, ei saa lisada kohtuvälise menetleja valitud argumentidele asjas täiendavat kaalu süüdistusele ja menetlusaluse isiku käitumisele hinnangu andmisel.

Kohus leiab, et tulenevalt KrMS § 7 lg-s 3 väljendatud *in dubio pro reo* põhimõttest tuleb vääртеomenetluses kõik kahtlused menetlusaluse isiku süüdiolukus tõlgendada tema kasuks ja käesolevas vääртеoasjas asuda seisukohale, et menetlusalusele isikule vääртеoprotokollis etteheidetavas käitumises ei ole vääртеoprotokollis esile toodud asjaolude alusel tuvastatav juba objektiivsete vääртеotunnuste esinemine. Kohus on seisukohal, et asjas püsib kahtlus menetlusaluse isiku käitumise õigusvastasuses seonduvalt iga kohtuvälise menetleja poolt turumanipulatsiooni iseloomu omava tunnusega käsitletud tunnusega, samuti nende tunnuste kogumi puhul.

Asjaoluks, mida kohtuvälise menetleja on arvestanud VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 järgi turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste tuvastamisel, on esiteks A. Randmaa poolt enda nimel ja OÜ Pinplotter nimel tehingukorralduste sobitatud sisestamine, mille muudab manipulatiivseks asjaolu, et tegelikult tulusaajaks on sama isik. Kohus on seisukohal, et A. Randmaa füüsilise isikuna ja tema poolt juhitud ja esindatud OÜ Pinplotter ei ole käsitatavad ühe ja sama isikuna, vaid kahe iseseisva subjektina, kes kumbki oli ka talle kuuluvalt varalt tekkiva võimaliku tulu saaja. Ka juhul kui käsitleda A. Randmaad sobitatud tehingukorralduste puhul nii ostja kui müüja poolt tulusaaja isikuna, puudub kohtuvälisel menetlejal eelosundatud asjaoludel (kehtiva õiguse puudulikkus, kohtuvälise menetleja argumentide eelistamise eelduse puudus) kohtu hinnangul igasugune alus absoluutselt välistada tehingute majanduslikku põhjendatust menetlusaluse isiku poolt esitatud argumentidel (investeeringisplaani ja

äriühingu likvideerimistest tulenevad kaalutlused olukorras, kus vastavate argumentide aluseks olevad asjaolud on asjas kõigiti tõendatud (kohtute registriosakondade keskandmebaasi B-kaardi ajaloo väljatrükk, VT toim lk 37 ja esitatud meediaväljaannete väljatrükkid kohtu toim I kd lk 229-241). Seejuures osundab kohus, et vääртеоotsuses on kohtuväline menetleja heitnud A. Randmaa'le ette, et viimane ei ole talle etteheidetavate tehingukorralduste osas toonud esile ühtegi õigustatud põhjendust, kuid kohtuväline menetleja vastav osundus puudutab samas vastuväiteid, mida menetlusalune isik on esitanud seoses väidetega tema käitumises vääртео objektiiivsete tunnuste esinemise kohta. Sellega on kohtuväline menetleja läinud vastuollu VPTS § 188¹⁵ lg 1 sätestatud vääртеоkoosseisude ülesehitusega, mille kohaselt saab õigustatud põhjendus õigustada üksnes juba olemuslikult vääртеоtunnustele vastavat käitumist. Seega ei ole viide õigustatud põhjenduse puudumisele asjakohane enne tõenäoliselt eksitusse viivate tehingute tuvastamist, kuivõrd selliste tehingute puudumisel puudub tehingute tegemiseks õigustatud põhjenduste (nagu ka turu tunnustatud tavale vastavuse) hindamiseks üldse vajadus.

Teiseks asjaoluks, mida kohtuväline menetleja on arvestanud VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 järgi turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste tuvastamisel, on kaubeldud aktsiakogustest märkimisväärse osa moodustumine vastavate päevade EEG aktsiate kauplemismahust NASDAQ OMX Tallinna börsil. Kohus on seisukohal, et sellise asjaolu alusel objektiiivsete vääртеоtunnuste tuvastamine on alusetu. Süüdistuse kohaselt on VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 rikkumisse puutuvad tehingukorraldused sisestatud valdavalt kauplemispäeva alguse poole ja seejuures kõik enne sulgemisoksjoni eelset perioodi (hilisem tehingukorralduse sisestamine kell 15:11). Sellistel asjaoludel ei saanud menetlusalune isik oma tehingukorralduste sisestamise ajaks faktiliselt kuidagi teada ega aimatagi kogu kauplemispäeva EEG aktsiate kujunevat kauplemismahtu, samuti ei nähtu süüdistusest ja on kohtu hinnangul ka objektiiivselt võimatu, et ta oleks saanud ka kolmandatest isikutest lähtuva EEG aktsiate üldise kauplemismahu kujunemist mõjutada, mistõttu ei saa talle olla etteheidetav ka tema sisestatud tehingukorralduste mahu suhestumine kogu kauplemispäeva jooksul kaubeldud EEG aktsiate mahtu.

Kohus nõustub kaitsjate seisukohtadega selles, et turuosaliste võimaliku eksitamise hindamiseks omab tähtsust menetlusaluse isiku käitumise mõju asjaoludele, mida teised turuosalistes oma käitumise kujundamisel arvestavad ning et sellisteks asjaoludeks on kaubeldava aktsia hinna ja käibe kujunemine ning nende omavaheline seos või selle puudumine, seejuures omavad asjas tähtsust ka kõik muud sellise aktsia hinna ja käibe kujunemist mõjutavad ja mõjutada võivad asjaolud. Vääртеоasjast selliste asjaolude esitamist ei nähtu ja seega on ka neile asjaoludele hinnangu andmine võimatu, mis säilitab aga võimalust, et menetlusaluse isiku käitumine peaks olema käsitletav õiguspärasena. Teiste turuosaliste tõenäoline eksitamine menetlusaluse isiku käitumisest tulenevalt ei saa olla eelduslik.

Asjaoluks, mida kohtuväline menetleja on arvestanud VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 2 järgi turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste tuvastamisel, on esiteks korduvalt väikesemahuliste kogustega (menetlusaluse isiku tehingukorralduste esemeks olnud EEG aktsia kogused olid oluliselt väiksemad vastava kauplemispäeva keskmisest aktsiate arvust ühe börsitehingu kohta) tehingud, teiseks selliste tehingute tulemusena igakordselt EEG aktsia hinna tõus, osade tehingu puhul ka sulgemishinna mõjutamine ning kolmandaks selliselt kujunenud EEG aktsia sulgemishinna mittevastavus EEG aktsia tegelikule turuhinnale. Kohus on seisukohal, et ka kõigi nende kolme asjaolu alusel nii eraldi kui kogumis puudub võimalus tuvastada üheselt turumanipulatsiooni ning asjas säilib võimalus, et menetlusaluse isiku käitumine peaks olema käsitletav õiguspärasena.

Nagu kohtumenetluse käigus nii kaebaja kui kohtuväline menetleja selgitanud on ning kuivõrd kehtivast õigusest ka ei nähtu vastupidist, ei ole tehingute maht iseenesest manipulaativse käitumise tunnus, seejuures ei saa menetlusalune isik tehingukorralduse sisestamisel teada ette

sama kauplemispäeva jooksul kujunevat keskmist tehingumahtu kaubeldava aktsiaga. Iseenesest ei ole kohtumenetluse poolte üksmeelse seisukoha järgi manipulatiivsele käitumisele viitav ka tehingukorralduse täitmise tulemusel aktsia hinna tõus või langus. Seega peaks menetlusaluse isiku käitumise manipulatiivseks lugemiseks nähtuma kohtu hinnangul asjast täiendavaid asjaolusid, mille alusel saaks järeldada aktsia hinna tõusu või langust toimunuks just menetlusaluse isiku (ja mitte ühegi teise turuosalise) käitumisest tulenevalt. Selliste asjaolude esinemist kohtu hinnangul väärteoprotokollis esile toodud ei ole ja ka kohtuvälise menetleja kogutud ja kohtus uuritud tõenditest ei nähtu. Väärteoprotokollist ei nähtu A. Randmaa tegevusest tingitud EEG aktsia käitumise erinevust võrreldes EEG aktsia hinna käitumisega, mis leidis aset teistel aegadel. Samuti ei ole esile toodud ühtegi asjaolu, mis oleks välistanud EEG aktsia hinna liikumise analoogiliselt A. Randmaa tegevusest tuleneva hinnaliikumise juhul kui A. Randmaa ei oleks väärteoprotokolli p 2.2. märgitud tehingukorraldusi sisestanud. Kuivõrd väärtpaberite hindade puhul turul ei saa eeldada vaid selle ajas lineaarselt horisontaalselt kulgemist ja hindade tõus-langus on turule olemuslikult omane ning iga tehingukorralduse täitmisest tulenev tehing omab aktsia hinna kujunemisele mõju, peab ühe turuosalise manipulatiivse tegevuse tuvastamiseks olema välistatud temata toimiva turu teistsugune käitumine. Sellist asjaolu aga väärteoprotokollist ei nähtu. Põhjendamatu on turumanipulatsiooni süüdistuses üksnes menetlusaluse isiku faktilise käitumise äratoomine ja kõigi samal perioodil teiste sama finantsinstrumendiga toimunud tehingute analüüsi puudumine, mis muudab süüdistuse väited kontrollimatuks. Investorite huve ja finantssüsteemi kui terviku stabiilsust väidetavalt järginud tehingud ja tehingukorraldused ning konkreetse väärtpaberituru spetsiifilised omadused omavad kohtu hinnangul süüdistuse põhjendatusele hinnangu andmiseks samuti olulist tähtsust.

Eeltoodu alusel on kohus seisukohal, et väärteoasjas ei saa lugeda üheselt tõendatuks ja tuvastatuks, et väärteoprotokollis esile toodud tehingukorralduste ja nendest tulenevalt toimunud tehingute jada vastab objektiivselt turumanipulatsiooni tunnustele ning objektiivse väärteokoosseisu tõendamatus tõttu puudub väärteoasjas alus hinnata järgnevalt teiste KarS § 2 sätestatud karistatava käitumise tunnuste esinemist. Väärteomenetlus kuulub lõpetamisele VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel.

Menetluskulude hüvitamise taotlus

VTMS § 23 kohaselt väärteomenetluse lõpetamise korral § 29 lõike 1 punktides 1–3 ja 5–6 sätestatud alusel hüvitatakse menetlusalusele isikule tema taotlusel valitud kaitsjale makstud mõistliku suurusega tasu kohtu määruse alusel riigi- või kohaliku eelarve vahenditest.

Riigikohtu 28.04.2006.a otsuse p 8 kohaselt väärteoasjas nr 3-1-1-25-06 tuleb lahendades küsimust kaitsjale makstud tasu suuruse mõistlikkuses, arvestada selle tasu maksmise vajalikkust ja põhjendatust kõnealuses väärteoasjas ning väärteoasja keerukust. Õigusabikülud, mis ületavad oluliselt trahvisummat, ei saa lugeda mõistlikeks ega neid menetlusalusele isikule täielikult hüvitada. Arvestamisele kuulub ka kaitsja poolt menetluses tehtud töö mahu vajalikkus ja põhjendatus, suhestades seda väärteomenetluse lõpetamist tinginud asjaoludega. Lahendis nr 3-1-1-131-04 on Riigikohus märkinud ka seda, et kaitsja tasu hüvitamisel saab mõistlikuks lugeda tasu, mis jääb samasse suurusjärku väärteo eest füüsilisele isikule mõistetava maksimaalse rahatrahviga.

Vaidlustatud otsusega määrati Arne Randmaa'le rahatrahv 270 trahviühikut (16 200 krooni), väärteo eest füüsilisele isikule mõistetav maksimaalne rahatrahv on 300 trahviühikut.

Esitatud Advokaadibüroo Sorainen AS arvetega nr 2409/10EE, 2685/10 EE, 3136/10EE ja 90/11EE on tõendatud kaebaja kohustus tasuda valitud kaitsjale kokku 24 896.08 eurot (s.h käibemaks) kokku 179,7 töötunni eest, sellest 11.11.2010.a arve 2409/10EE alusel 50,30

töötunni eest 102 000,04 krooni (lisaks õigusabi osutamise seotud otseste kulude eest 216.14 krooni); 09.12.2010.a arve nr 2685/10EE alusel 8,80 töötunni eest 1150,40 eurot; 31.12.2010.a arve nr 3136/10EE alusel 80,10 töötunni eest 11 317.56 eurot (lisaks takso kasutamise eest 8,12 eurot) ja 25.01.2011.a arve nr 90/11EE alusel 40,50 töötunni eest 5887.20 eurot, kõik kokku 24 896.08 eurot.

Arvete ja neile lisatud spetsifikatsioon-tööajaarvestuste kohaselt on õigusabi osutatud kokku 179.70 tunni jooksul. Töötunni tasu (s.h käibemaks) arve nr 2409/10EE järgi on 2027,83 krooni (arvestuslikult 129.60 eurot), arve nr 2685/10 EE järgi 130.68 eurot, arve nr 3136/10EE järgi 141.30 eurot ja arve nr 90/11EE järgi 145.36 eurot, seega keskmiselt ca 137 eur/h. Õigusabi on vastavalt arvete spetsifikatsioonidele osutanud nii vandeadvokaadid (sh partner), praktikant, assistent kui juristi abi kliendiga kohtumistel ja temaga telefonivestlustel; väärteprotokoll, kohtuvälise menetleja otsuse, väärtetasja toimikuga, kohtuvälise menetleja vastusega kaebusele ning vastustega taotlustele ja kaebaja seisukohtadele ning kohtu toimikuga tutvumisel ja analüüsimisel; õigusteooria, Riigikohtu praktika ja teiste riikide õiguspraktika analüüsimisel; menetlustaotluste väljatöötamisel; menetluskohustusdokumentide koostamisel ja esitamisel; menetlustaktikaliste küsimuste arutelul kliendiga ja büroosisesel; kohtuistungiteks ettevalmistamisel ja neil osalemisel. Konkreetsetel kuupäevadel ja konkreetsete isikute poolt osutatud õigusabi ajalist mahtu eraldi arvete spetsifikatsioonides välja toodud ei ole.

Kuivõrd õigusabikulu arvetel kajastatud õigusabi maht ja õigusabitasu suurus ei ole töö sisu ega seda teinud isikute kaupa välja toodud ja seetõttu on asjas keeruline kaitsja töömahu põhjendatusele hinnangu andmine raskendatud, on kohus siiski seisukohal, et arvestades sellesisulise vaidluse esmakordsust kohtupraktikas ning vaidlusaluste nii materiaals- kui menetlusõiguslike aspektide paljusust asjas, samuti kahe advokaadist kaitsja intensiivset osalust nii menetluskohustusdokumentide esitamisel, sisustamisel kui suulises kohtumenetluses osalemisel, vastab arvetel kajastuv tööajaarvestus suuremas osas ilmselt siiski kaitsjate poolt realselt tehtud tööle. Samuti ei ole kohtul alust kahelda selles, et kaebajale esitatud töötasu arvetel kajastuv töötunnitasu suurus vastab kaitsjate tegutsemiskohaks oleva advokaadibüroo tavapärasele töötasu suurusle. Siiski leiab kohus, et kuivõrd selline töötasu tunnihind kaldub kõrvale (on kõrgem) tavapärasest keskmisest kaitsjatasust väärtetasjades, kuivõrd kaitsjate esitatud kaitseargumentid on läbi kohtuvaidluse olnud valdavalt püsivad ning läbi menetluskohustusdokumentide suuresti korduvad ning õigusabina tehtud tööd on arvete spetsifikatsioonide alusel büroosisesel osalemisel ka dubleeritud ning arvestades ka nii määratud rahatrahvi suurus 270 trahviühikut kui väärtetasu eest mõistetava võimaliku maksimaalse rahatrahvi suurus 300 trahviühikut, mida mõlemat ületab kaebaja õigusabikulude suurus ca 20 korda, ei ole kogu õigusabikulu hüvitamine asjas põhjendatud.

Kohus on seisukohal, et kõiki eelmärgitud asjaolusid arvestades on käesolevas väärtetasjas põhjendatud õigusabikulude hüvitamine kaebaja poolt tasutust oluliselt väiksemas määras, s.o. 6000 eurot. Ehkki ka selline õigusabikulu ületab kordades nii määratud rahatrahvi suurus kui sanktsioonid ettenähtud trahvi maksimaalmäära, oleks õigusabikulu vähendamine veelgi suuremas määras ebaõiglane arvestades vaidluse olemusest ja väärtetasjas olemuslikust keerukusest tingitud kaebaja põhjendatud kaitsevajadust, kuivõrd kohtuvälise menetleja on samuti osalenud kohtumenetluses kolme omavahel jagatud töökorraldusega esindajaga ning valdav osa menetlusest on keskendunud spetsiifilisele õiguslikule argumentatsioonile ja mitte faktiliste asjaolude tuvastamisele.

Marie Tammsaar
Kohtunik